

Medarbeidere

Allardt, Erik, f. 1925. Pol.dr. 1952; fra 1958 professor i sosiologi ved Helsingfors universitet, for tiden forskningsprofessor ved Finlands Akademi.

Andvig, Jens Christopher, f. 1947. Cand. oecon., Universitetet i Oslo 1975; dr. philos 1985; forsker ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt.

Stølen, Kristi Anne, f. 1947. Mag. art. i sosialantropologi, Universitetet i Oslo 1976; forsker ved Senter for utvikling og miljø, Universitetet i Oslo.

Tesli, Arne, f. 1951. Cand. polit i sosialantropologi, Universitetet i Bergen 1978; Dr. polit. 1986; forsker ved Norsk institutt for by- og regionforskning; p.t. NORAD-ekspert i Sri Lanka.

Tvedt, Terje, f. 1951, cand. philol. (historie hovedfag) Universitetet i Bergen 1984; forsker ved Senter for utviklingsstudier, Universitetet i Bergen.

Vikør, Knut S., f. 1952. Cand. polit., Universitetet i Bergen 1979; daglig leder ved Senter for Midtausten- og islamske studier, Universitetet i Bergen.

Tema: Utviklingsforskning og norsk samfunnsforskning

Introduksjon

«... the interest in sociology beyond the national borders have weakened. The citations of domestic sources are the ones that have increased»

Erik Allardt, «Recent Development in Scandinavian Sociology», *Annu. Rev. Sociol.* 1989, p. 35

Internasjonalisering og globalisering er dagens stikkord. Av og til kan en få et inntrykk av at dette er noe nytt. Det hevdes med styrke: Gluggene til omverden har for lenge vært skalket igjen, nå må de åpnes så utsynet kan bli videre.

Det synes imidlertid å kunne påvises at ved så godt som alle korsveier i landets historie har påvirkning fra utenverden vært helt vesentlig. Ja, til og med det som gjerne fremstilles som det urnorske viser seg ved nærmere undersøkelse å være påvirket av «verden der ute».

De norske motkulturene, avholds- og lekmannsbevegelsen og samlingen om nynorsk, hva er vel mer rotnorske enn de? Søker en imidlertid utelukkende etter norske røtter, blir bildet ufullstendig.

Utvilsomt er det språket Ivar Aasen med dialektene som fellesnevner konstruerte, norsk i bunn og grunn. Men Ivar Aasens virksomhet var del av en felles europeisk idéstrømning, som gikk under navnet nasjonalromantikken og nasjonalismen. På samme tid foregikk «skriftspråklaging» i en rekke land, særlig øst-europeiske.

Lekmannsbevegelsen og avholdsbevegelsen representerte begge noe *nytt* med *impulser utenfra*. Lekmannsbevegelsen trakk et skille mellom de frelste og de ufrelste, og *brøt* dermed med den *kristne enhetskulturen* som forut hadde preget norske bygdesamfunn. Noe nytt stod også totalavholdsbevegelsen for med sitt ultimative krav, rør ikke alkohol. For avholdsbevegelsens del ligger de ytre impulser så å si i dagen ved navnet på en av de største sammenlutningene IOGT (The International Order of Good Templars).

Til forskjell fra den tid da motkulturene ble etablert, sprer nå nyheter og idéer seg uendelig raskt. Ja, i dag kan vi via fjernsynet få inn nyhetene i det

øyeblikk de folder seg ut, via «CNN-live» kan verdensbegivenheter føles på pulsen. Men Norge har imidlertid aldri vært hermetisk lukket fra omverdenen. Det sies at Marcus Thrane ble politisk vekket av nyheten om februarrevolusjonen i 1848. Den nyheten tok 14 dager fra Paris til Oslo.

Dagens samfunn kalles ofte informasjonssamfunnet, og da ikke bare med referanse til spredningen av nyheter, men også til lagringen av oseaner av kunnskap som via ny teknologi lett fremskaffes. Ved hjelp av litteratursøk pr. EDB kan en på kort tid få trykket ut, så godt som hvor som helst i Norge, hva arkivet i verdens beste bibliotek – Library of Congress, Washington – rommer.

Alt ligger til rette for at samfunnsforskningen nettopp ikke skal bli preget av hjemavl. Det lokale tema synes lett å kunne sammenliknes med parallelle fenomener i andre land og kulturer. Innledningsvis er sitert den finske sosiologen Erik Allardt fra en artikkel (i 1989) om nordisk sosiologi. Allardt baserer seg på en studie, avsluttet i 1981, av finske sosiologers bruk av litteraturreferanser. Han antar at den samme tendens til opptatthet av hjemlige forhold også gjør seg gjeldende blant sosiologer i de andre nordiske land. Hva gjelder Norge, tror jeg Allardt treffer blink, iallfall om referansen er til 1970-tallet. Forholdet har da også tidligere vært påpekt av andre, men da gjerne underlig nok trukket fram som noe avstikkende norsk: en følge av de isolasjonistiske tendenser som sies å ha fulgt i EF-motstandens kjølvann.

Den retning som sosiologien her har tatt, er i lys av de teknologiske endringer et paradoks, som burde fortjene nærmere analyse. I min redaktørtid har det forekommet at jeg har mottatt manus som i tema og problemstilling har vært lovlig provinsielle. Behovet har av og til meldt seg om å få «verden» inn, få trukket opp et større lerret. Dermed kom idéen om et temanummer om utviklingsforskning.

Utviklingsforskning er imidlertid ikke noen oversiktlig «bindestreksvitenskap», men et mangefasettert forskningsfelt med ulike tilnærminger som har til felles at studieobjektet er land i Den tredje verden. Et temanummer om utviklingsforskning måtte således ha et bestemt perspektiv. Idéen til vinklingen av temanummeret kom fra gjesteredaktøren, Terje Tvedt.

Tanken er at utviklingsforskning må knytte seg til etablerte grener av norsk samfunnsforskning. Norske fenomener er ikke enestående. De kan gjenfinnes i mer eller mindre ulike utgaver i andre land og kulturer. Å spenne bro mellom utviklingsforskning og norsk samfunnsforskning kan virke gjensidig styrkende.

Å bryne begreper mot empiri fra ulike kulturer kan kanskje synes som en råflott virksomhet uforenlig med dagsaktuelle krav til anvendt samfunnsforskning: kartlegg og gi anvisning på løsning av et presserende samfunnsproblem. En slik innvending er imidlertid forfeilet.

Jens Chr. Andvigs artikkel, «Utviklingsøkonomi: Vitenskapelige overføringer fra sør til nord?» gir eksempler på at søkningen etter begrepers tverrkul-

turelle relevans berører høyst aktuelle fenomener. Andvig tar opp korrupsjon i sin artikkel i dette nummeret av TFS.

I Oslo kommune har det blitt avslørt korrupsjon. Ifølge barnelærdommen var det noe vi fant i andre land. Kulturer var fundamentalt forskjellige og kunne ikke underkastes den samme målestokk. Andvig derimot benytter seg av en fellesnevner og setter opp en modell som har som forutsetning et rasjonelt menneske, som maksimerer sin økonomiske egeninteresse. Uten å trekke inn nasjonale særegenheter gis forklaring på høyst ulike nivåer av korrupsjon. Logikken er: Hvis få er korrupte, vil det *ikke* lønne seg. Om derimot mange er det, vil det lønne seg. Andvig mener for øvrig *ikke* at dyptliggende kulturelle forskjeller er uten betydning. Poenget er at studiet av korrupsjon ikke nødvendigvis bør baseres på nasjonale særegenheter. Temanummeret ønsker å slå et slag for komparasjon mellom u-land og i-land, og mer allment være en oppfordring til å overstige geografiske grenser. Om temaene er fjerntliggende i rom, er de ikke nødvendigvis fjerntliggende i substans. De har kanskje oftere enn hva vi vil tro en felles rot, og i erkjennelsen av felles rot og utspring kan ligge mulighet for en mer spenstig samfunnsforskning med temaer fra både u-land og Norge.

Tor Bjørklund